

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jméno Příjmení

Název práce

Název katedry nebo ústavu

Vedoucí bakalářské práce: Vedoucí práce

Studijní program: studijní program

Studijní obor: studijní obor

Praha ROK

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů. Tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Beru na vědomí, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona v platném znění, zejména skutečnost, že Univerzita Karlova má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle §60 odst. 1 autorského zákona.

V ..... dne .....

Podpis autora

Poděkování.

Název práce: Název práce

Autor: Jméno Příjmení

Katedra: Název katedry nebo ústavu

Vedoucí bakalářské práce: Vedoucí práce, katedra

Abstrakt: Abstrakt.

Klíčová slova: klíčová slova

Title: Name of thesis

Author: Jméno Příjmení

Department: Name of the department

Supervisor: Vedoucí práce, department

Abstract: Abstract.

Keywords: key words

Obsah

Úvod	2
1 Navržená hra - Asteroidy	3
1.1 Herní logika	3
1.2 Cíl hry	3
2 Architektura hry	5
2.1 Vesmírné objekty	5
2.1.1 Asteroidy	5
2.1.2 Střely	5
2.1.3 Vesmírná loď	5
2.2 Prostředí	6
2.2.1 Stav prostředí	9
2.3 Agent	9
2.4 Grafické prostředí	9
2.5 Hlavní herní cyklus	10
3 Senzory a akční plány	11
3.1 Motivace	11
3.1.1 Senzor	11
3.2 Akční plán	11
3.3 Jednotliv plány	11
3.3.1 Útok	11
3.3.2 Sestřelující obrana	11
3.3.3 Úhybná obrana	11
3.3.4 Zastavení letu	11
4 Genetické programování	12
4.1 Základní princip	12
4.2 Využití	12
4.3 Aplikace	12
5 Hluboké Q-učení	14
5.1 Základní princip	14
5.2 Využití	14
5.3 Aplikace	14
6 NEAT	15
6.1 Základní princip	15
6.2 Využití	15
6.3 Aplikace	15
Seznam obrázků	16

Úvod

Počítačové hry mají kromě zábavného prožitku ze samotného hraní další funkci. Herní prostředí často tvoří samostatný, uzavřený svět se svými vlastními zákonitostmi. Takovéto prostředí je pro nás vhodné pro tvoření umělé inteligence. Agent ve světě dané hry "vidí", v jakém stavu se nachází, má na výběr konečný počet akcí, které může provést a cíl, kterého chce dosáhnout.

1. Navržená hra - Asteroidy

1.1 Herní logika

Jedná se o hru dvou hráčů. Každý z hráčů ovládá svou vesmírnou loď. Prostředí hry má představovat vesmírný prostor, je to ale prostor zjednodušený, proto zde neplatí gravitační ani odporové síly. To má tedy za následek, že když se vesmírná loď rozletí v nějakém směru, tak v tomto směru letí i nadále i bez dalšího akcelarování.

Vesmírný prostor je v této hře jistým způsobem nekonečný, pokud vesmírná loď proletí dolní hranicí herního prostoru, tak nezmizí, ani nenabourá, ale objeví se na stejné pozici jen na horní hranici a obráceně. Analogicky to platí i s bočními hranicemi. Vesmírné lodě sebou mohou proletět a nedojde ke srážce. Nejsou zde žádné statické překážky, kterým by bylo třeba se vyhnout. Co se ale může srazit s vesmírnou lodí jsou asteroidy.

Asteroidy vznikají v průběhu hry na náhodných místech a letí náhodným směrem. Nové asteroidy se generují častěji, čím déle hra trvá. V boji s asteroidy má hráč v zásadě dvě možnosti. Buď se může pokusit danému asteroidu vyhnout, tím že s lodí pohne mimo trajektorii asteroidu, anebo může asteroid sestřelit. Každý hráč má omezený počet životů a každá srážka lodě s asteroidem ubere hráči část jeho životů.

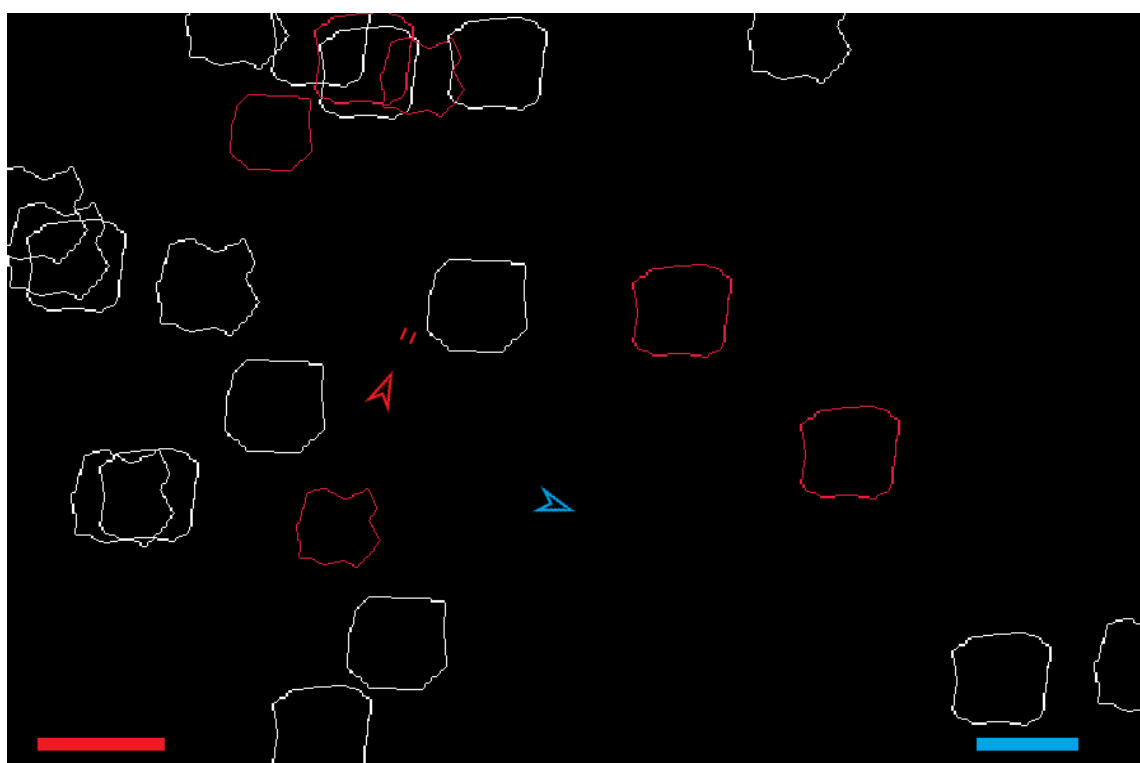
Hráč má k dispozici dva typy střel, obyčejnou a rozdvojovací. Vystřelená střela má značně vyšší rychlost než vesmírné lodě i než kolem letící asteroidy. Střely nejsou určeny k přímému zasažení lodě protihráče, vesmírné lodě jsou k nepřátelké střele imunní. Střely jsou určeny k sestřelování letících asteroidů. Asteroidy mohou mít tři velikosti. Náhodně vytvořený asteroid je vždy největší. Každým rozstřelením daného asteroidu vznikají asteroidy o stupeň menší velikosti. Nově vytvořené asteroidy vznikají na místě původního asteroidu. Asteroid se může rozstřelit různými způsoby. Zde záleží na tom, jakou střelou byl asteroid sestřelen.

V případě střely obyčejné vznikne namísto původního asteroidu jeden menší, který letí stejným směrem jako střela, která ho zasáhla. V případě střely rozdvojovací se původní asteroid rozstřelí na dva menší, kde každý z nich je oproti směru střely vychýlen o 15° po a proti směru hodinových ručiček. Pokud je zasažen asteroid nejmenší velikosti, tak již žádné další asteroidy nevznikají. Rychlost asteroidů je nepřímo závislá na jejich velikosti, čím je asteroid menší, tím vyšší rychlost má.

Asteroidy vzniklé rozstřelením se stávají projektily daného hráče. Hráč nemůže být zasažen asteroidem, který sám vytvořil

1.2 Cíl hry

Během hry vzniká postupně více a více asteroidů, čímž je postupně stále obtížnější se všem asteroidům vyhnout, nebo je sestřelit. Hráč nemůže zranit nepřítele střelou přímo, může se ale snažit rozstřelit nějaký z kolem letících asteroidů tak, aby pomocí nově vzniklých asteroidů trefil nepřítele. Cílem hráče je ovládat svou loď takovým způsobem, aby vydržel ve hře déle. Hra končí a hráč vítězí, když nepříteli nezbydou žádné další životy.

Obrázek 1.1: Screenshot ze hry

2. Architektura hry

2.1 Vesmírné objekty

Všechny vesmírné objekty mají některá data společná. Každý vesmírný objekt má souřadnice své současné polohy a také vektor rychlosti.

2.1.1 Asteroidy

Asteroidy nesou navíc informace o tom, jaké jsou velikosti a zda-li byly vytvořené nějakým z hráčů. Na základě těchto dvou informací je asteroidu při vytvoření přiřazen obrázek, pomocí kterého je po dobu své existence vykreslován.

2.1.2 Střely

Vystřelené střely neletí věčně, ale mají omezenou životnost kolik kroků hry budou existovat. Tato hodnota se nastavuje z konfiguračního souboru z položky *BULLET_LIFE_COUNT*. V každém kroku hry se střele její životnost sníží o jedna a pokud se dostane na nulu, tak střela bude zničena. Střele se při vytvoření nastaví úhel, pod kterým poletí. Tento úhel je roven úhlu natočení vesmírné lodi, který měla při vystřelení. Samozřejmě také u střely musíme evidovat, kterému z hráčů patří, toto je řešeno odkazem na objekt vesmírné lodi, která střelu vystřelila. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, střely jsou dvojího druhu. Příznakem *split* se určuje zda se jedná o střelu obyčejnou nebo rozdělovací

2.1.3 Vesmírná loď

Vesmírná loď má základní polohové informace rozšířené o úhel. Ten se s každou rotací lodě zvětší nebo zmenší o 12°. Akcelerace funguje vektorovým sčítáním. K současnému vektoru rychlosti se přičte vektor odpovídající současnému úhlu lodi. Maximální rychlost vesmírné lodi je omezená, v případě že akcelerací vznikne vektor rychlosti, jehož délka je větší než hodnota maximální rychlosti, se směr vektoru zachová, ale požadovaně se zkrátí.

2.2 Prostředí

Hra běží v cyklu diskrétních kroků, které dohromady simulují plynulý pohyb hry. Herní prostředí je inspirováno projektem `open ai gym` od google (viz <https://gym.openai.com/>). Jedním rozdílem je však přístup k vykreslování hry. V případě `gym.openai` se prostředí vykresluje zavoláním metody `render()` na instanci prostředí zvenku. Já jsem zvolil přístup jiný. V případě, že chceme hru graficky zobrazovat, předáváme v konstruktoru prostředí grafický modul, který implementuje vykreslování jednotlivých typů vesmírných objektů. A prostředí už poté objekty graficky vyresluje interně samo. Rozhodnutí, že se má grafický modul volitelně injektovat v konstrukturu a nemá být natvrdo svázan s prostředím, jsem učinil pro větší nezávislost modulů. Při práci s různými knihovnami pro evoluční algoritmy se ukázalo být problematické, kdyby bylo herní prostředí svázano s grafickým modulem.

Herní prostředí se stará o manipulaci všech vesmírných objektů a akcí s nimi spojenými. V každém kroku dostává od hráčů akce, které chtějí provést, a prostředí na to odpovídajícím způsobem reaguje. Akce každého hráče z hráčů jsou pole, které obsahuje elementární možné akce:

- Rotace vlevo
- Rotace vpravo
- Akcelerace
- Obyčejná střela
- Rozdvojovací střela

Hráč může provádět více akcí najednou. Na základě přítomných elementárních akcí se provádí dané reakce. Prostředí se stará o vesmírné objekty přímo. V případě elementárních akcí, které mění rychlost nebo orientaci vesmírné lodi, prostředí zavolá funkce, které požadované změny na vesmírné lodi provede. A v případě elementárních akcí střel se na základě polohy a orientace dané vesmírné lodi vytvoří nová střela, kterou opět bude mít ve správě právě prostředí.

Hra, jak již bylo řečeno, má být konečná, toho je docíleno narůstajícím počtem asteroidů. O to se také stará herní prostředí. Pamatuje si počet kroků, které uběhly od posledního vytvořeného asteroidu. Pokud tento počet překročil danou mez, tak prostředí vytvoří nový asteroid. Postupného nárůstu nových asteroidů je docíleno incrementálním snižováním této meze.

Další důležitou funkcí herního prostředí je kontrola srážek. Všechny objekty jsou prostorově reprezentovány jako kruhy s danými poloměry. Postupně se prochází všechny objekty, u kterých nás zajímají srážky, a Euklidovskou metrikou se kontroluje, zda od sebe nejsou vzdáleny méně než je součet jejich poloměrů. V případě srážky se prostředí postará o správnou reakci - zničení nebo změnu sražených objektů a případně vytvoření nových objektů vzniklých srážkou.

V rámci srážek se upravují také odměny jednotlivých hráčů. Odměna je hodnota, která vyjadřuje jak úspěšný byl tento krok pro každého z hráčů. V každém kroku, který hráč přežil, je hráč odměněn odměnou hodnoty 1. Jsou ale konkrétní srážky objektů, které hodnoty odměny mohou změnit. V případě, že hráč sestřelil nepřátelský asteroid, nebo svým asteroidem srazil nepřátelovu loď, se výše odměny

zvýší. Naopak, pokud byla jeho vesmírná loď zasažena nepřátelským asteroidem, je hodnota odměny snížena. Koncept odměn nijak neovlivňuje samotný běh hry, ale bude se nám hodit v dalších kapitolách v umělé inteligenci.

Nezmínili jsme zatím pohyb objektů. I o to se samozřejmě stará herní prostředí. Zde se prochází seznamy všech vesmírných objektů a jednoduše se k jejich současné poloze přičte vektor rychlosti. Jediné co se musí kontrolovat je, že se daný objekt nedostal mimo herní prostor. Pokud toto nastane, tak je vrácen zpět do prostoru na své odpovídající místo (viz 1.1)

Pokud byl při vytváření prostředí předán grafický modul, tak se prostředí postará i o vykreslení vesmírných objektů. Pro všechny vesmírné objekty se zavolá příslušná metoda pro jejich vykreslení. Způsob implementace vykreslení jednotlivých objektů není zodpovědností herního prostředí.

Poslední věcí, kterou má prostředí ještě na starosti je kontrola, zda hra neskončila. Na konci kroku se zkontroluje, zda mají oba hráči kladný počet životů.

Jedna instance prostředí odpovídá jedné hře. Herní prostředí má dvě základní metody pro řízení hry.

Metoda *reset()* inicializuje hru do počátečního stavu a tento stav vrátí. Tato metoda se musí zavolat před začátkem hry.

A druhá metoda *next_step(actions_one, actions_two)*, která na základě akcí hráčů, převede hru do následného stavu. Právě v této metodě je schovaná celá logika manipulace s vesmírnými objekty popsána výše.

```

def next_step(self, actions_one, actions_two):
    self.step_count = self.step_count + 1
    self.reward_one = 0
    self.reward_two = 0

    self.handle_actions(actions_one, actions_two)
    self.generate_asteroid()
    self.check_collisions()
    self.move_objects()
    if self.draw_modul is not None:
        self.render()

    (game_over, player_one_won) = self.check_end()
    if not game_over:
        self.reward_one += 1
        self.reward_two += 1

    current_state = State(self.asteroids_neutral,
                           self.rocket_one,
                           self.asteroids_one,
                           self.bullets_one,
                           self.rocket_two,
                           self.asteroids_two,
                           self.bullets_two)

    return self.step_count, \
           (game_over, player_one_won), \
           current_state, \
           (self.reward_one, self.reward_two)

```

2.2.1 Stav prostředí

Herní prostředí vrací po každém kroku současný stav hry. Stav hry se skládá ze seznamů všech vesmírných objektů včetně kompletních informací o nich. Pravděpodobně by bylo možné vracet i méně obsáhlou informaci o současném stavu hry. Avšak pro mě bylo motivací předat kompletní informaci o všech objektech a nechat následně až na agentech, na základě čeho všeho se budou chtít rozhodnout, jaké akce chtějí provést. Mou snahou bylo, aby herní prostředí poskytnulo všechny informace a neomezovalo tím agenty.

2.3 Agent

Agent je ústřední postavou celé hry a obzvláště v dalších kapitolách pro nás bude nejzajímavějším předmětem zájmu. Je to právě zde, kde budeme později mluvit o umělé inteligenci. V případě agenta, který je ovládán lidským hráčem, se agent, respektive člověk, který jej ovládá, neřídí datovou reprezentací stavu, tak jak jej obdržel od herního prostředí. Ale rozhoduje se na základě toho, jak hráč vizuálně vnímá co se děje ve hře. A příkaz k provedení jednotlivých akcí udává ovládáním kláves na klávesnici. Lidský hráč pro nás ale nebude tolik zajímavý k experimentování, my se budeme soustředit primárně na strojové agenty.

Každý agent musí implementovat jedinou metodu *choose_actions(state)*. Úkolem agenta je, na základě obdrženého stavu, zvolit akci, kterou chce provést. A právě tento rozhodovací problém pro nás bude půdou pro experimentování s různými abstrakcemi a přístupy umělé inteligence.

2.4 Grafické prostředí

Pro grafické zobrazování hry jsem zvolil python knihovnu pygame (<https://www.pygame.org/news>), která jak sám název napovídá slouží k programování jednodušších her v pythnu. Tato knihovna nabízí kromě grafických funkcí, také podporu pro manipulaci s herními objekty. Například je zde zabudovaná podpora pro kontrolu srážek. Mou snahou bylo této funkcionality využít, ale později se to ukázalo být nevhodné. Prvním problémem bylo, že herní objekty jsou v rámci této knihovny reprezentovány jako čtverce a kontrola srážek je tedy realizována jako dotaz, zda se dva čtverce pronikají. Kontrola zda se dva čtverce pronikají je výpočetně náročnější než průnik dvou kruhů. Jako větší problém se ale ukázala být integrace pygame modulu do herního prostředí. Při pokusu o paralelizaci více běhů her se objevily technické problémy, které se mi nepodařilo vyřešit. Proto jsem se rozhodl, že si kontrolu srážek implementuju separátně, nezávisle na modulu pygame a modul budu využívat pouze pro vykreslování hry. A pro toto použití je pro mě knihovna pygame zcela dostačující. Vytvořil jsem si sadu obrázků reprezentující jednotlivé vesmírné objekty. A knihovna pygame mi je umožňuje vykreslovat potřebným způsobem.

2.5 Hlavní herní cyklus

Vysvětlili jsme tedy všechny základní prvky, které v této hře potřebujeme a nyní je propojíme dohromady. K běhu hry potřebujeme mít instanci herního prostředí, tomu můžeme předat grafický modul, pokud chceme graficky vykreslovat, anebo žádnou implementaci nedodáme a pak hra bude běžet bez obrazu, tohoto budeme naším hlavním zájmem později v rámci trénování umělé inteligence. Dále potřebujeme inicializovat dva agenty, kteří budou představovat naše hráče. A po inicializaci herního prostředí budeme v cyklu simulovat hru, dokud prostředí neoznámí, že daným krokem hra skončila. V každém kroku cyklu agenti na základě stavu, ve kterém se herní prostředí nachází, zvolí své akce a ty předají zpět hernímu prostředí. Kostra herní simulace tedy vypadá následovně:

```
env = Enviroment(draw_module())
agent_one = Some_agent(1)
agent_two = Some_agent(2)

state = env.reset()
game_over = False
while not game_over:
    actions_one = agent_one.choose_actions(state)
    actions_two = agent_two.choose_actions(state)

    __, (game_over, player_one_won), state, __ = \
        env.next_step(actions_one, actions_two)
```

3. Senzory a akční plány

3.1 Motivace

Na nejnižší úrovni dostávají agenti od prostředí stav, který obsahuje seznamy všech vesmírných objektů a agenti na to mají reagovat nějakou elementární akcí. Bylo by proto dobré vymyslet nad detailními informacemi o stavu nějakou informaci vyšší úrovně. A stejně tak by bylo dobré namísto volby nějaké z elementárních akcí vymyslet způsob vyšší úrovně volby akcí. A právě tuto abstrakci uskutečníme pomocí senzorů a akčních plánů.

3.1.1 Senzor

Senzorem nazveme metodu, která nám z kompletního stavu reprezentovaného seznamem vesmírných objektů extrahuje nějakou užitečnou informaci, která není ve stavu explicitně zadána.

3.2 Akční plán

Akčním plán chce dosáhnout vyššího cíle. Cílem akčního plánu není žádný elementární důsledek,

3.3 Jednotliv plány

3.3.1 Útok

3.3.2 Sestřelující obrana

3.3.3 Úhybná obrana

3.3.4 Zastavení letu

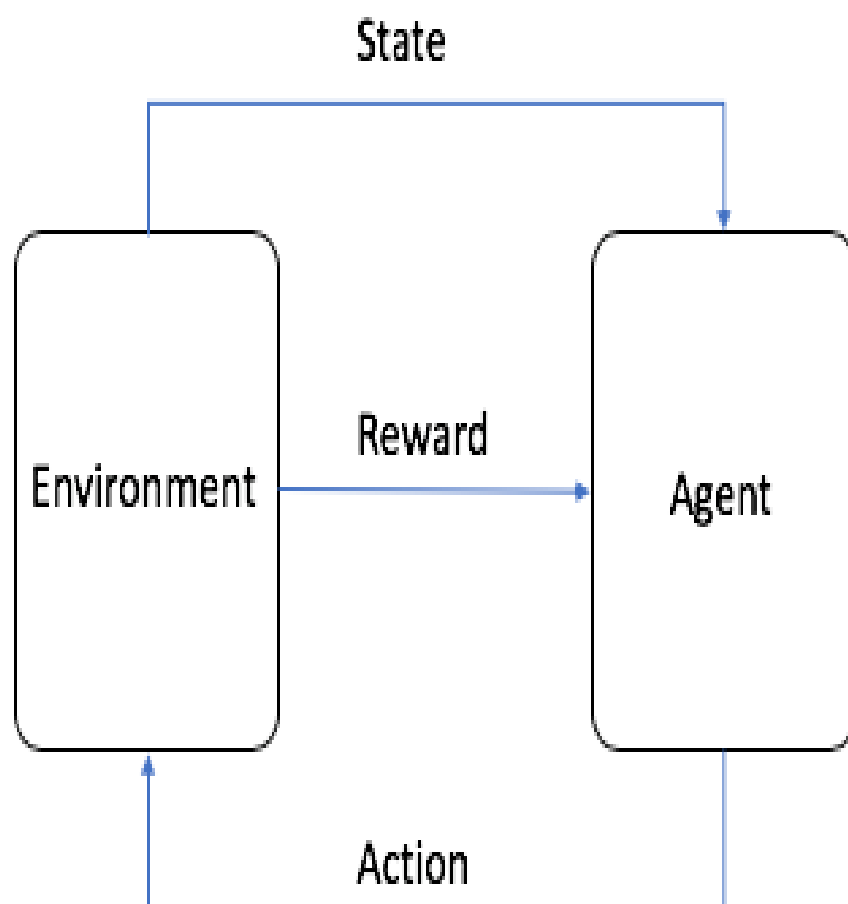
4. Genetické programování

4.1 Základní princip

4.2 Využití

4.3 Aplikace

Obrázek 4.1: Herní cyklus

5. Hluboké Q-učení

5.1 Základní princip

5.2 Využití

Kde se používá v praxi.

5.3 Aplikace

Jak jsem to použil já a jakých výsledků jsem dosáhl.

6. NEAT

6.1 Základní princip

6.2 Využití

Kde se používá v praxi.

6.3 Aplikace

Jak jsem to použil já a jakých výsledků jsem dosáhl.

Seznam obrázků

1.1	Screenshot ze hry	4
4.1	Herní cyklus	13